

5941 SAYILI ÇEK KANUNU'NDA DÜZENLENEN İDARİ VE CEZAI YAPTIRIMLAR*

Av. Şamil DEMİR**

---

* Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK-ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

** Ankara Barosu, LL.M.

ÖZ

5941 sayılı Çek Kanunu'nda 6273 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle birlikte, cezai hükümlerin Anayasa m. 13, m. 38/8 ve m. 48/1'e aykırı olduğu, borcunu ödemeyene hapis cezasına dönüşen adli para cezası vermenin hiçbir anlamı olmadığı yönündeki eleştiriler doğrultusunda, çekin karşılığının çıkmaması halinde uygulanan cezai yaptırımlar kaldırılmıştır. Bunun yerine AB ülkelerinde olduğu gibi idari yaptırım niteliğindeki "çek düzenleme" ve "çek hesabı açma" yasağı getirilmiştir. Fakat bu durum istemeden de olsa borçlunun haklarının alacaklıdan daha çok korunmasına yol açmıştır. Ahde vefanın bir ahlaki değer olarak önemini koruduğu toplumlar açısından yeterli olabilecek idari yaptırımlar, borcunu üstlenme ahlaki sarsılmış Türk ticari hayatına uymadığı için Türkiye'de borcunu ödememeyi alışkanlık haline getirenler adeta Hintlilerin kutsal ineği gibi dokunulmaz hale gelmiştir. Bu bakımdan çekin karşılığının ödenmemesi, sadece hukuki bir sorun değil, aynı zamanda sosyolojik bir sorundur.

Anahtar Kelimeler: Çek Kanunu, karşılıksız çek fiili, cezai yaptırım, idari yaptırım, borç için hapis yasağı.

ADMINISTRATIVE AND PENAL SANCTIONS ESTABLISHED UNDER THE CHECK LAW NUMBERED 5941

ABSTRACT

In accordance with the critics pointing out that penal provisions are incompatible with the articles numbered 13, 38/8 and 48/1 of the Constitution, that it is totally insignificant to give judicial fine convertible to imprisonment to those who do not pay their debts, the penal sanctions applied in case of dishonored checks have been abrogated together with the Law numbered 6273 which amended the Check Law numbered 5941. Instead, the interdictions to “make out a check” and “open a check account” have been introduced as in the EU countries. However, this situation has led to the protection of the rights of the debtor more than the creditor, although involuntarily. Since the administrative sanctions which might be enough for societies where the principle pacta sunt servanda keeps its importance as a moral value are not conform to the Turkish commercial life where the moral concerning to undertake liabilities has been outraged, those who get into the habit of not paying their debts in Turkey have become immune, almost as the sacred cow of Indians. In this regard, the non-payment of the check is not only a legal problem, but at the same time a sociological problem.

Keywords: Check Law, dishonored check act, penal sanction, administrative sanction, interdiction of imprisonment for debt.

GİRİŞ

Karşılıksız çek, bütün hukuk sistemlerinde önlem alınması gereken bir konu olarak gündeme gelmiştir. Karşılıksız çekin hukuki sonuçları fiilin işlenmesini engellemediğinden karşılıksız çekle ilgili olarak ülkeler arasında farklılık arz eden bazı cezaî ve idari yaptırımlar uygulanmaktadır. Ticari hayatta ödenmeyen borçların tahsili için ceza hükümlerinden yararlanılmasının doğru olup olmadığı sürekli tartışılan bir konudur. Öyle ki hapis cezası, kaldırılincaya kadar çekle ödemenin bir güvence unsuru olarak görülmekteydi. Bu nedenle de günümüzde karşılıksız çek sayısındaki artış ceza hükümlerinin kaldırılmasına bağlanmaktadır. Bir yandan ticari hayatta istikrar arayışı devam ederken diğer yandan temellerini Roma hukukundan alan “*borç için hapis yasağı*” gibi kurallar, geçmişten günümüze tartışılmalı ve yürürlükte olan mevzuatı şekillendirmiştir^[1]. Ticari hayattaki dürüstlüğü ve istikrarı Ceza hukukuyla sağlamak serbest piyasa ekonomisinin gerekliliklerine uygun olmadığı gibi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne ve Anayasaya aykırıdır^[2].

Çekle ilgili olarak 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerini Korunması Hakkındaki Kanun 19.03.1985 tarihinde yürürlüğe girinceye kadar kanuni bir düzenleme bulunmuyordu. Bu boşluğu doldurmak üzere yürürlüğe konan 3167 sayılı Kanun, getirdiği ağır cezalara rağmen karşılıksız çek suçu bakımından caydırıcı olamamış, buna ek olarak müeyyideye giden süreç ve prosedür uzun sürdüğünden mahkemelerin tıkanmasına neden

- [1] Öztan, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2012, s. 308; Domaniç, Hayri: “*Ödenmeyen Çekleri Düzenleyenlere 1-5 Yıl Hapis Cezası ile Çek Bedeli Kadar Ağır Para Cezası Öngören Yeni Kanun Tarihte ve Dünyada Benzeri Bulunmayan Bir Soygun ve Tefecilik Aracıdır*”, Manisa Barosu Dergisi, 2002, S. 83. s. 10 vd.; Avcı, Mustafa: “*Borç İçin Hapis Yasağı*” Çetin Özek Armağanı, İstanbul 2004, s. 114. vd.; Soyer-Güleç, Sesim: *Borç İçin Hapis Yasağı ve Karşılıksız Çek Suçu*, 2. B. Ankara 2011, s. 39; Başbüyük, İsa: “*Karşılıksız Çekte Hapis Cezasının Kaldırılması Üzerine Bir Değerlendirme*”, ABD, 2012/2, s. 308.
- [2] Şen, Ersan/Malbeğli, Erkam: *Son Değişiklikler Işığında Yeni Çek Kanunu'nda Karşılıksız Çek*, 3. B. Ankara 2012, s. 7; Soyer-Güleç, s. 41-42, 47 vd.; ; Can, Mertol: *Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı)*, 2. B. Ankara 2012, s. 153; Bahtiyar, Mehmet: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 9. B. İstanbul 2012, s. 158-159; Açar, Serkan/ Sandal, A. Evrim: *Türk Ceza Kanunu ve 5941 Sayılı Çek Kanunu Kapsamında Karşılıksız Çek Suçu ve Uygulaması*, Ankara 2010, s. 136-137; Kahyaoglu, Emin Cem: “*5941 Sayılı Çek Kanunu İle İlgili Bazı Tesbitler*”, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi 2010 Mart, Nisan S. 67, 68, s. 148; Donaniç, Hayri: “*Karşılıksız Çekte Hapis Cezası Anayasaya Aykırıdır*”, Legal Hukuk Dergisi Kasım 2003 S. 11, s. 2737, Özbek, Veli Özer: “*Karşılıksız İşlemi Yapılmasına Sebepiyet Verme Suçu (5941 Sayılı Çek Kanunu M.5/1-3) ve Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı (5941 Sayılı Çek Kanunu m.5/4-10)*” Ceza Hukuku Dergisi Yıl-5 S. 14 12/2010, s. 9; Günay, Meryem/Günay, Mehmet: “*5941 Sayılı Çek Kanununa Göre Karşılıksız Çek Düzenleme Suçu*” Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 2010 S. 2, s. 324; Açar, Serkan: “*Karşılıksız Çek suç Olmaktan Çıkarılıyor!*”, www.yaklasim.com (son erişim: 15.12.2012); Büyükbaş, s. 308, 313.

olmuştur. 3167 sayılı Kanun 20.12.2009 tarihinde 5941 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırıncaya kadar dört kez değişikliğe uğramıştır. Neticede 3167 sayılı Kanun'un yürürlükten kaldırılmasında uygulamada yaşanan sorunlar etkili olmuştur^[3].

Günümüzdeki duruma geçiş niteliğinde hükümler içeren 5941 sayılı Kanun'un da karşılıksız çek suçundaki tırmanışa engel olamayacağı ortaya çıkınca, 6273 sayılı Kanunla^[4] değişikliğe gidilmiştir. Değişiklikten önce karşılıksız çek bir suç olarak değerlendirilmekte ve keşideci karşılıksız çıkan her çek yapırağı için adli para cezasıyla cezalandırılmaktaydı. Verilen adli para cezasının ödenmemesi durumunda ise para cezası zorlama hapsine dönüşüyordu^[5]. Değişiklikle birlikte cezai hükümlerin Anayasa m. 13, m. 38/8 ve m. 48/1'e aykırı olduğu, borcunu ödemeyene adli para cezası vermenin hiçbir anlamı olmadığı yönündeki eleştiriler doğrultusunda, çekin karşılığının çıkmaması halinde keşidecinin cezai sorumluluğu kaldırılmış, yerine AB ülkelerinde olduğu gibi idari yaptırım niteliğindeki çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı yaptırımları getirilmiştir^[6]. Fakat bu durum istemeden de olsa borçlunun haklarının alacaklıdan daha çok korunmasına yol açmıştır^[7]. Ahde vefanın bir ahlaki değer olarak önemini koruduğu toplumlar açısından yeterli olabilecek idari yaptırımlar, borcunu üstlenme ahlakı sarsılmış Türk ticari hayatına uymadığı için Türkiye'de borcunu ödememeyi alışkanlık haline getirenler adeta Hintlilerin kutsal ineği gibi dokunulmaz hale gelmiştir. Bu bakımdan çekin karşılığının ödenmemesi, sadece hukuki bir sorun değil, aynı zamanda sosyolojik bir sorundur^[8].

5941 sayılı Kanunda 6273 sayılı Kanunla yapılan değişiklik, idari yaptırımının uygulanması açısından gerçek ve tüzel kişi ayrımı yapması bakımından da önemlidir. Buna göre tüzel kişiliğin çekinin karşılıksız çıkması halinde, çek

[3] Öztan, s. 309; Şen/Malbeği, s. 11; Can, s. 191-192; Bahtiyar, s. 159-161; Kırca, İsmail: 5941 Sayılı Çek Kanunu (Konferans 22 Ocak 2010), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2010, s. 5-6; Kahyaoğlu, s. 140; Özbek, s. 7-8; Narbay, Şafak: "5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi", Terazi Hukuk Dergisi Mart 2010 S. 43, s. 65-67; Günay/Günay, s. 325; Donay, Süheyl: "Yeni Çek Kanunu Hakkında Görüşler", Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi 2010 Mart-Nisan S. 67, 68, s. 172-173; Açar, agm.; Kayanççek, Murat: "5941 Sayılı Çek Kanunu'na İlişkin Eleştiriler ve Değişiklik Önerileri (Uygulama Ve Doktrin)", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 1, Yıl: 3, S. 8, s. 261.

[4] RG. 03.02.2012, 28193.

[5] Öztan, s. 312; Şen/Malbeği, s. 7-8, 12; Can, s. 192; Kırca, s. 23 vd.; Bilgen, Mahmut: Uygulamada Kambyo Senetleri (Poliçe, Bono, Çek), Ankara 2010, s. 340 vd.; Açar/Sandal s. 90-101; Kahyaoğlu, s. 143-144; Özbek, s. 8; Helvacı, Mehmet: "Çek Kanunu Tasarısı'nın Genel Olarak Değerlendirilmesi", Prof. Dr. Reha Poroy'un Anısına Armağan, Ankara 2009, s. 234 vd.; Günay/Günay, s. 336 vd.; Donay, s. 174 vd.; Açar, agm.

[6] Açar, agm.; Büyükbaş, s. 311, 313.

[7] Öztan, s. 309.

[8] Kahyaoğlu, s. 140-141.

düzenleme ve çek hesabı açma yasağı yaptırımları sadece tüzel kişiye uygulanacak, tüzel kişinin temsilcisine uygulanmayacaktır. ÇK'ndaki karşılıksız çek dışındaki bazı fiiller de cezai sorumluluktan çıkarılarak, birer idari yaptırıma dönüştürülmüştür^[9]. İnceleme konumuz ÇK'nunda düzenlenen cezai ve idari yaptırımlar olduğundan, bu çalışma kapsamında karşılıksız çekin TTK ve bankalar açısından oluşturduğu hukuki neticelere değinilmeyecektir^[10]. Çalışmada sırasıyla karşılıksız çek fiilinin unsurları, fiilin sorumlusu, uygulanacak yaptırım ve talep hakkı sahibinin Cumhuriyet savcılığına yaptığı başvuru üzerine uygulama bulacak usulî hükümler incelenecek, 6273 sayılı Kanunla değişik 5941 sayılı ÇK'nun getirdiği yenilikler üzerinde durulacak, son olarak çekte sahtecilik ve tahrifat suçlarının TCK'nunda karşılık geldiği hükümlere değinilecektir.

I. 5941 SAYILI ÇEK KANUNU'NDA DÜZENLENEN İDARİ YAPTIRIMLAR VE SUÇ TİPLERİ

A. Genel Olarak

01.02.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6273 sayılı yasa ile 5941 sayılı ÇK'nda ciddi değişikliklere gidilmiştir. Bu değişikliklerden en önemlisi, ÇK m. 5'te çekin karşılığının hesapta bulundurulmaması suçunun yaptırımı olarak düzenlenen adli para cezasının kaldırılması, bunun yerine idari bir müeyyide olarak düzenlenen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasaklarının getirilmesi ve böylece karşılıksız fiiline bağlanan yaptırımın idari yaptırıma dönüştürülmesidir. Şüphesiz yapılan değişikliklerin uygulamada ve düzenlenen fiillerin nitelenmesinde büyük etkileri olmuştur. Artık karşılıksız çek düzenlemek ceza hukuku kapsamında bir suç olmaktan çıkmıştır. Bunun sonucu olarak düzenlenen fiilin ceza hukuku ve ceza usul hukuku terimleriyle ifade edilmesi olanağı da kalmamıştır^[11].

Değişiklikle birlikte çekin karşılığının hesapta bulundurulmaması gibi özü itibariyle bir özel hukuk uyumsuzluğu olan konuda, cezai yaptırım öngörülerek alacağın bir nevi kişilerin özgürlükleriyle garanti altına alınmasına yönelik uygulamaya son verilmiştir. Bu sayede uygulamanın Anayasa m. 13, m. 38/8 ve aynı nitelikteki AİHS 4 nolu protokol m. 1 hükümlerine aykırı olduğu yönündeki yoğun eleştiriler, kanun koyucu nezdinde karşılığını bulmuştur.

[9] Öztan, s. 312; Şen/Malbeği, s. 7-8, 12.

[10] Bu hususta ayrıntılı değerlendirme için bkz. Öztan, s. 305 vd.; Pulaşlı, Hasan: Kıymetli evrak Hukukunun Esasları, 3. B. Ankara 2013, s. 323 vd.; Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 16. B. İstanbul 2005, s. 282 vd.; Bahtiyar, s. 149 vd.; Can, s. 140 vd.; Kendigelen, Abuzer: Çek Hukuku, 4. B. İstanbul 2007, s. 292 vd.

[11] Pulaşlı, s. 333; Öztan, s. 309; Şen/Malbeği, s. 15; Açar, agm.

Buna rağmen doktrinde hâlâ karşılıksız çekte ceza öngörülmesinin, bir borcun ödenmemesini cezalandırmaktan çok, ekonomik istikrarı sağlamak olduğuna ilişkin görüşler de ileri sürülmektedir. Fakat ödenmemesi halinde ekonomide benzer etkileri doğurmasına rağmen poliçe ve bono gibi kıymetli evraklar için benzeri müeyyideler getirilmemiş olmasına itiraz edilmemesi bu görüşlerin tutarlılığını sorgulatmaktadır^[12].

Karşılıksız çek fiilinin ceza hukuku kapsamında çıkması, tamamen cezasız kaldığı anlamına da gelmemektedir. Çek düzenleme ve çek açma yasağı gibi idari yaptırımlar bu alanda düzenin sağlanması açısından belirli ölçüde etkili olabilir. Bu etkinin artırılması için bankaların daha sorumlu hareket etmesi, gerekli teminatları alarak çek hesabı açmaları bir gerekliliktir. Aksi halde çekin de daha az itibar edilen poliçe ve bonoya benzer şekilde itibarsızlaşması söz konusu olacak ve kıymetli evrak kabulü ve tedavülündeki güven kaybı ekonomiyi olumsuz yönde etkileyecektir^[13].

B. Karşılıksız Çek Fiili ve İdari Yaptırım Uygulaması

5941 sayılı ÇK'nda, 6273 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle bir çek süresinde bankaya ibraz edildiğinde karşılıksızdır işlemi yapılması halinde artık ceza hukuku kapsamında bir suçtan değil, kabahat olarak değerlendirilebilecek karşılıksız çek fiilinden bahsedilebilecektir^[14].

Karşılıksız çek fiili ve idari nitelikteki yaptırımı ÇK m. 5/1'de düzenlenmiştir. Buna göre karşılıksız çek fiilinin oluşabilmesi için çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre süresinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılığının hesapta bulundurulmaması nedeniyle hakkında karşılıksızdır işlemi yapılmış olması gerekir. Karşılıksız çek fiilin işlenmesinde kast aranmaz^[15].

Gerçek kişi olan çek hesabı sahipleri, çek düzenlemek üzere başka bir kişiyi temsilci veya vekil tayin edemezler. Bu kurala aykırı olarak temsilci veya vekil sıfatıyla düzenlenen çeklerden dolayı doğacak hukuki ve idari yaptırım sorumluluğu çek hesabı sahibine ait olacaktır (m. 5/3).

[12] Açar, agm.; Şen/Malbeği, s. 15-17.

[13] Şen/Malbeği, s. 11-26.

[14] Öztan, s. 312; Pulaşlı, s. 377; Şen/Malbeği, s. 11-26; Can, s. 141; Açar, agm.

[15] Pulaşlı, s. 376-377; Öztan, s. 312; Şen/Malbeği, s. 26 vd.; Keskin, Sanem Ülkü: Karşılıksız Çekten kaynaklanan Hukuki ve Cezai Sorumluluklar, Ankara 2011, s. 93; Kendigelen, s. 344.

1. Karşılıksız Çek Fiilinin Unsurları

a. Şeklen Çek Niteliğini Haiz Senet

Karşılıksız çek fiilinin oluşabilmesi için öncelikle bankaya ibraz edilen senedin çek niteliğini haiz olması gerekir. TTK m. 780'de sayılı unsurları taşımayan bir senet, TTK m. 781'e göre çek niteliğinde değildir^[16]. ÇK m. 2/9 da bu hususu ayrıca vurgulamıştır. TTK'nun "unsurlar" başlıklı 780. maddesine göre bir senedin çek sayılabilmesi için;

- İçinde Türkçe veya yabancı dilde çek kelimesi,
- Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havale,
- Ödeyecek kişinin ticaret unvanı,
- Ödeme yerini,
- Düzenlenme tarihi ve yeri,
- Düzenleyenin imzası,

unsurlarından tamamını ve TTK m. 781/2 ve 3. fıkralardaki alternatif unsurlardan birini içermesi gerekir. Sayılan zorunlu ve alternatif unsurlardan birisini içermeyen senet çek değildir (TTK m. 781/1). Bunlara ek olarak özel düzenleme niteliğindeki ÇK m. 2/6 ve m. 2/7'de çekte bulunması gereken bazı unsurlar düzenlenmiştir. Fakat bu unsurlar sadece çek hesabı açan bankaları ilgilendirdiğinden, eksiklikleri çeki geçersiz kılmaz (m. 2/9). Madde gereğesinde de ifade edildiği gibi ÇK getirdiği bu unsurlarla, TTK'nda düzenlenen çekin kurucu unsurlarında bir değişiklik yapmamıştır. Getirilen unsurlar, TTK'nda düzenlenen şartlara ek olarak çek yaprağında bulunmak üzere düzenlenmiştir. Buna göre, çek defterinin her bir yaprağına, çek hesabının numarası, çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı, çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin tam adı, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarasının yazılması gerekir (m. 2/7). Çek tüzel kişi adına düzenleniyorsa, düzenleyen gerçek kişinin adı ve soyadı çekin üzerine açıkça yazılır (m. 2/8)^[17]. Çekte bulunması gereken unsurların eksikliği kadar, çekte bulunması caiz olmayan bir unsurun çekte eklenmesi de çek niteliğinin kaybedilmesine

[16] Öztan, s. 305, 309; Pulaşlı, s. 254-264; Keskin, s. 20 vd.; Soyer-Güleç, s. 118 vd.; Can, s. 146 vd.; Poroy/Tekinalp, s. 254 vd.; Bahtiyar, s. 122 vd.; Kendigelen, s. 69 vd.; Açar/Sandal s. 30-34, 50; Alışkan, Murat: "Çek Kanunu Kapsamındaki Çek", Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi 2009 Kasım, Aralık S. 63, 64, s. 10; Narbay, s. 72-74; Keskin-Kızıroğlu, Serap: "5941 Sayılı Çek Kanunu'na Göre Karşılıksız Çek Suçu" Kazancı HEBB (www.kazanci.com, erişim: 20.12.2012).

[17] Pulaşlı, s. 264-270, 338, 375; Keskin, s. 92; Can, s. 150-151, 154; Açar/Sandal s. 35-39; Alışkan, s. 11 vd.

yol açar. Örneğin çekin üzerine ödenmesinin malın teslimi şartına bağlandığı yazılmışsa, artık kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havale unsurunu içermediğinden bu senet çek olma özelliğini yitirir^[18].

Açıklamalardan anlaşılacağı üzere TTK'nın belirlediği unsurları taşımayan bir senedin bankaya ibraz edilmesi ve usulüne uygun şekilde karşılıksızdır işlemi yapılması halinde dahi unsurları eksik senet açısından karşılıksız çek fiili oluşmaz^[19]. Aynı şekilde karşılıksızdır işlemine tabi tutulan çekin düzenlenmesi suretiyle dolandırıcılık, belgede sahtecilik veya başka bir suçun işlenmesi durumunda da karşılıksız çek fiilinin oluşabilmesi için çekin unsurlarının tam olması gerekir. Yani tamamen sahte, örneğin renkli fotokopi yöntemiyle çoğaltılmış sahte belgeler nedeniyle çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilemez (m. 5/1). Görünüşü itibarıyla tüm unsurları tam olsa da bir senedin çek sayılabilmesi için banka tarafından bastırılmış olması gerekir (m. 2/5).

b) Çekin Düzenleme Tarihine Göre Süresinde İbrazi

Karşılıksız çek fiilinin bir unsuru olarak çekin kanuni ibraz süresinde ibraz edilmesi gerekir. Kanuni ibraz süresi geçtikten sonra muhatap banka tarafından hakkında bir şekilde karşılıksızdır işlemi yapılan çekler bakımından karşılıksız çek fiili oluşmaz^[20].

6102 sayılı TTK m. 795/1 çekin görüldüğünde ödeneceğini ve buna aykırı kayıtların yazılmamış sayılacağını; m. 795/2'nin de düzenlenme günü olarak gösterilen günden önce bankaya ibraz edilen çekin ibraz günü ödeneceğini açıkça düzenlemesine rağmen, ÇK m. 3/8 ve m. 5/1, muacceliyet ve karşılıksız çek fiilinden sorumluluğun doğumu bakımından farklı bir yol benimsemiştir. ÇK m. 3/8'e göre, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığı, TTK m. 795'e göre kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili olarak icraî takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli bir çekle ilgili icra takibi yapılabilmesi, düzenleme tarihine göre bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması gerekir. Yine ÇK m. 5/1, karşılıksız çek fiilinin oluşumunu çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre kanuni süresinde ibrazına bağlamıştır. ÇK Geçici m. 3/5 uyarınca, bu mutat ayrık durum 31.12.2017 tarihine kadar devam edecek, bir çekin düzenleme tarihinden önce ödenmek üzere muhatap bankaya ibrazı geçersiz olacaktır. Diğer bir ifadeyle karşılıksız çek fiilinin oluşabilmesi için yeni bir düzenlemeye gidilmedikçe 31.12.2017 tarihine kadar çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre kanuni süresinde ibrazı gereklidir. Düzenleme tarihinden önce

[18] Pulaşlı, s. 375-376.

[19] Öztan, s. 305, 309; Pulaşlı, 254-264; Şen/Malbeğli, s. 27-29; Bahtiyar, s. 161-162.

[20] Öztan, s. 310; Keskin, s. 92; Bahtiyar, s. 162; Kendigelen, s. 338; Açar/Sandal s. 54-57.

ibraz edilen çekler açısından karşılıksız çek fiili oluşmaz ve bu fiile bağlanan müeyyideler uygulanamaz. Her ne kadar “*ileri tarihli çek*” olarak ifade edilen uygulamanın sona ereceği tarih kanun koyucu tarafından öngörülmüş olsa da daha önce iki kez uygulamanın süresini uzatan 5838 ve 5941 kanunlar dikkate alındığında, fiili uygulamanın Türk hukukuna özgü bir şekilde yerleşeceği ve çekin ülkemizde bir ödeme aracı değil^[21], bir kredi aracı olarak kullanılmaya devam edeceği kanaati uyanmaktadır^[22].

Cumhuriyet savcısının yetkili hamilin talebini üzerine karşılıksız çek fiilin unsurlarını incelerken ibrazın süresinde olup olmadığını re'sen dikkate alması ve ibraz süresi geçtiği halde karşılıksızdır işlemi yapılan çekle ilgili talebi reddetmesi gerekir. Savcılığın ibraz süresi geçtikten sonra karşılıksızdır işlemi yapılan çek hakkında, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı vermesi halinde, kanun yoluna gidilerek sulh Ceza mahkemesinden “*idari yaptırım kararının kaldırılması*” istenebilir (KK. m. 26; m. 27; m. 28/8,b).

c) Çekin Meşru Hamil Tarafından İbrası

Karşılıksız çek fiilinin oluşabilmesi için çekin düzenleme tarihine göre ibraz süresi içerisinde “*meşru hamil*” tarafından ibraz edilmesi gerekir. Çekte meşru hamil, TTK m. 646 ve 790 hükümlerine göre belirlenir. Bu husus çekin takas odasında ibraz edilmesi halinde de geçerlidir^[23]. Banka görevlisi çekte varsa ciro silsilesini incelemek ve çekte meşru hamil görünen ile ibraz edenin aynı kişi olup olmadığını -kimlik kontrolü yaparak- araştırmak zorundadır^[24]. Çekin ciro silsilesi bozursa veya meşru hamil tarafından ibraz edilmemişse muhatap banka ödeme ve karşılıksızdır işlemi yapamaz. Meşru hamil tarafından ibraz edilmemiş olmasına rağmen hakkında karşılıksızdır işlemi yapılan çek ile ilgili olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı verilemez.

d) Çekin İbrası Anında Karşılığının Bulunmaması

Bir diğer unsur olarak karşılıksız çek fiilinin oluşabilmesi için çekin ibrazı anında karşılığının hesapta bulunmaması gerekir. Burada önemli olan hesap sahibinin çekin karşılığını ödeyecek parası olup olmadığı değil, “*çek hesabında*” çekin karşılığı paranın bulunup bulunmadığıdır. Muhatap bankada bulunan başka bir hesapta çeki karşılayacak para bulunması, bankaya virman yetkisi

[21] Poroy/Tekinalp, s. 251-252; Kendigelen, s. 16-17, 27; Bilgen, s. 348-35; Açar/Sandal, s. 30; Kahyaoğlu, s. 144; Narbay, s. 90-92; Keskin-Kızıroğlu, agm.; Büyükbaş, s. 309.

[22] Pulaşlı, s. 324-330, 333-334, 376; Öztan, s. 307-309; Şen/Malbeği, s. 29; Can, s. 142, 145 vd.; İleri tarihli çekle ilgili görüşler için bkz. Poroy/Tekinalp, s. 260 vd.; Bahtiyar, s. 162; Kendigelen, s. 195-198, Büyükbaş, s. 309.

[23] Öztan, s. 310; Keskin, s. 93.

[24] Öztan, s. 310-311; Pulaşlı, s. 361

veya talimatı verilmediği sürece suçun oluşmasını engellemez. Aynı şekilde çek hesabında yeterli para olmasına rağmen hesabın rehinli veya hacizli olması halinde de çekin karşılığı ödenemeyeceğinden karşılıksız çek fiili oluşur^[25].

e) Hamilin Çeke Karşılıksızdır İşlemi Yapılması Talebi ve Durumun Usulüne Uygun Olarak Tespiti

Son olarak karşılıksız çek fiilinin oluşması için çekin karşılığının ibrazı anında hazır bulunmaması unsuru yanında, yetkili hamilin çeke karşılıksızdır işlemi yapılmasını talep etmesi gerekir. Hamil dilerse karşılıksız çek işlemi yaptırmaz^[26]. Karşılıksızdır işlemi, çekin arka yüzüne tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih, hesap durumu, bankanın yükümlülüğü çerçevesinde hamile ödediği tutar ve ibraz edenin adı ve soyadı yazılmak, bedel tüzel kişi adına tahsil ediliyorsa bu husus belirtilmek ve ibraz eden ile banka yetkilisi tarafından birlikte imzalanmak suretiyle yapılır. Fakat hamilin, çeke uygulanan karşılıksızdır işlemini onayladığı anlamına gelen -banka görevlisi tarafından çek üzerine yazılan- hususların altını imzalamaktan kaçınması halinde karşılıksızdır işlemi yapılamaz (m. 3/4)^[27].

2) Karşılıksız Çek Fiilinden Doğan İdari Yaptırımın Sorumlusu

ÇK'nda 6273 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik, karşılıksız çek fiili nedeniyle ortaya çıkan ceza sorumluluğunu ortadan kaldırarak idari yaptırım sorumluluğuna dönüştürmüştür. Buna göre düzenleme tarihine göre süresi içinde ibraz edildiği halde düzenledikleri çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılan gerçek ve tüzel kişiler hakkında hamilin talepte bulunması üzerine, Cumhuriyet savcısı tarafından, her bir çekle ilgili olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilir (m. 5/1). Değişiklikten önce cezai sorumluluk, tüzel kişilerin mali sorumlularının araştırılması sonucunda tespit edilen bir gerçek kişiye ait olmasına rağmen; fiilin cezai sorumluluk gerektiren bir suç olmaktan çıkarılması nedeniyle, artık tüzel kişilik hakkında da doğrudan idari yaptırım uygulanmasının yolu açılmıştır^[28].

Gerçek kişi olan çek hesabı sahipleri, çek düzenlemek üzere başka bir kişiyi temsilci veya vekil tayin edemezler. Bu kurala aykırı olarak temsilci veya vekil sıfatıyla düzenlenen çeklerden dolayı doğacak hukuki ve idari yaptırım sorumluluğu çek hesabı sahibine ait olacaktır (m. 5/3).

[25] Öztan, s. 310-311; Keskin, s. 93; Bahtiyar, s. 162-163; Kendigelen, s. 339-343; Keskin-Kızıroğlu, agm.

[26] Pulaşlı, s. 377-378; Öztan, s. 307; Kendigelen, s. 343-344; Kırca, s. 15; Ağar/Sandal s. 57-59.

[27] Öztan, s. 307; Pulaşlı, s. 376-377; Kendigelen, s. 343-344; Keskin-Kızıroğlu, agm.

[28] Pulaşlı, s. 334; Öztan, s. 312; Şen/Malbeği, s. 32, 34; Ağar, agm.

3) Karşılıksız Çek Fiilinin Sorumlusuna Uygulanacak Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararı ve Sonuçları

a) Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararı

Çek hakkında karşılıksızdır işlemi yapıldıktan sonra altı aylık hak düşürücü süre içinde hamilin talepte bulunması halinde, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişi hakkında, görevli Cumhuriyet savcısı tarafından, karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilir. Bu kararlar, karşılıksızdır işlemine tabi tutulan çekin düzenlenmesi suretiyle dolandırıcılık, belgede sahtecilik veya başka bir suçun işlenmesi hâlinde de verilir (m. 5/1)^[29].

KK. m. 25'e göre Cumhuriyet savcısının yasaklama kararında şu unsurların bulunması gerekir:

- a. Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilen kişinin kimlik ve adresi,
- b. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmesini gerektiren fiil,
- c. Karşılıksız çek fiilinin işlendiğini ispata yarayacak bütün deliller,
- d. Karar tarihi ve kararı veren Cumhuriyet savcısının kimliği.

Kararda, ayrıca karşılıksız çek fiili, işlendiği yer ve zaman gösterilerek açıklanır^[30].

ÇK m. 5/5 yaptırımların uygulanmasındaki gecikmeyi önlemek ve kararın kesinleşmesinin önündeki engelleri kaldırmak üzere olağan tebliğ usullerinin dışına çıkarak Cumhuriyet savcılığı tarafından verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararının, hesap sahibi muhatap bankaya adres değişikliği bildirilmedikçe ilgilinin çek hesabı açıldığı sırada bildirdiği adrese Tebligat Kanunu m. 35'e göre tebliğ edileceği düzenlenmiştir. Tebligat Kanunu m. 35'e göre tebligat yapmanın bir sonucu olarak hesap sahibinin bankaya yanlış adres bildirilmesi veya adresi fiilen terkedilmiş olması hallerinde tebligat, tebliğ usulüne uyulmak şartıyla yapılmış sayılacaktır.

b) Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararının Sonuçları

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararının bir sonucu olarak yasaklanmış gerçek veya tüzel kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara iade etmek zorundadır. Yasak kararı kalkmadıkça bu kişi adına yeni bir çek hesabı açamaz (m. 5/6).

[29] Öztan, s. 312; Şen/Malbeği, s. 26 vd.; Can, s. 193; Açar, agm.

[30] Can, s. 194.

Kanun koyucu yasaklanmış kişilerin yeni karşılıksız çek fiilleri işlemlerini önlemek için hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişileri, kararın tebliğ edildiği tarihten itibaren on gün içinde, düzenlemiş oldukları ve fakat henüz karşılığı tahsil edilmemiş olan çekleri, düzenleme tarihlerini, tutarlarını ve varsa lehtarlarını göstermek suretiyle, liste halinde muhatap bankaya bildirmekle yükümlü tutmuştur (m. 5/7).

ÇK m. 5/8 uyarınca “Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgiler, güvenli elektronik imza ile imzalandıktan sonra, Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına elektronik ortamda bildirilir. Bu bildirimler ile bankalara yapılacak duyurulara ilişkin esas ve usuller, Adalet Bakanlığının uygun görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenir.”^[31]

Kanun koyucu soruşturma ve kovuşturma aşamasındaki karşılıksız çek suçları açısından bir boşluk doğmaması için Geçici m. 3'te bir düzenleme yaparak, soruşturma evresindeki dosyalar hakkında Cumhuriyet savcılarının, kovuşturma evresindeki dosyalar hakkında da mahkemelerin idari yaptırıma karar vereceğini; Yargıtay'daki dosyaların ise yeni düzenlemeye uygun karar verilmek üzere hükmü veren mahkemeye gönderileceği düzenlemiştir. Bu düzenleme TCK m. 7 uyarınca lehe kanun hükmünün zaman bakımından geçmişe etkili olması ilkesinin bir görünümüdür.^[32]

4) Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağına İlişkin Sicil ve Sicilden Silinme

Karşılıksız çek fiili ceza hukuku kapsamında değerlendirilebilecek bir suç olmaktan çıktığından, karşılıksız çek nedeniyle sabıka kaydı tutulması uygulanması sona ermiştir. ÇK m. 2/2, m. 5/8 ve m. 6/1 gereğince çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına ilişkin kararlar artık adli sicil sistemi içerisinde kişilerin sabıkalara değil, TCMB tarafından tutulacak bir sicile kaydedilecektir.^[33]

ÇK m. 6/1'e göre karşılıksız kalan çek bedeli, düzenleme tarihinden itibaren tarihinden 3095 sayılı Kanuna göre ticari işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden işleyecek faizi ile birlikte tamamen ödendiğinde, Cumhuriyet savcısı çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağını kaldırır. Bu karar, TCMB'na göre bildirilir ve ilân olunur (m. 5/8; m. 6/1). Ayrıca ÇK m. 6/3'e göre, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına ilişkin kayıt, her halükarda girildiği tarihten itibaren on yıl geçmesiyle TCMB tarafından -karşılığının faiziyle birlikte ödenip

[31] Pulaşlı, s. 345; Öztan, s. 315.

[32] Şen/Malbeği, s. 35; Pulaşlı, s. 383.

[33] Pulaşlı, s. 333; Şen/Malbeği, s. 39.

ödenmediğine bakılmaksızın- kendiliğinden silinir ve bu işlem ilân olunur^[34]. Sicilden silinme suretiyle yasakların kalkması ister ödeme yapılması ister on yıllık sürenin dolması gerçekleşmiş olsun, bankaların eski yasaklılarla tekrar çek ilişkisine girme zorunluluğu olmamalı, banka çek hesabı açma ve çek defteri verme konusunda takdir hakkına sahip olmalıdır^[35].

Karşılıksız çek fiili nedeniyle Cumhuriyet savcılığına başvuran talep hakkı sahibi, yasak kararlarını veren yer Cumhuriyet başsavcılığına başvurarak talebini geri alabilir. Bu durumda çekin ödenmesinin sonuçlarını düzenleyen ÇK m. 6/1 hükmü uygulanır (m. 6/2)^[36].

Sicilin TCMB nezdinde tutulmasına ilişkin uygulama daha önce mahkûm olarak bu mahkûmiyetleri adli sicil kayıtlarına işlenmiş olanlar bakımından lehte bir değişiklik olduğundan, karşılıksız çek suçundan dolayı mahkûm olanların tamamının sabıka kayıtlarının adli sicilden silinerek, TCMB'nda tutulan sicile işlenmesi gerekir^[37].

C. Usule İlişkin Hükümler

1) Görev ve Yetki

ÇK'nun karşılıksız çek fiilini idari yaptırıma bağlanan bir fiil olarak düzenlemesinin sonucu olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı vermekle görevli merci adli yargı mahkemeleri olmaktan çıkmış, bu görev yetkili Cumhuriyet savcılıklarına verilmiştir. Cumhuriyet savcılığının idari yaptırıma karar verebilmesi için çekin kanuni ibraz süresi içinde ibraz edilmesi, çeki karşılıksızdır işlemi yapılması ve hamilin altı ay içinde yetkili Cumhuriyet savcılığından talepte bulunması gerekir (m. 5/1). Buna karşın 6273 sayılı Kanun'la ÇK m. 7'de düzenlenen diğer suç tipleri bakımından m. 7/9 dışında bir değişikliğe gidilmediğinden, bu suç tipleri açısından görevli mahkeme, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'a göre belirlenir. Buna göre ÇK m. 7/1, m. 7/2, m. 7/3, m. 7/4, m. 7/5 ve m. 7/7'de düzenlenen suçlar için sulh ceza mahkemeleri; m. 7/6 ve m. 7/8 düzenlenen suçlar için ise asliye ceza mahkemeleri görevlidir^[38].

ÇK m. 5/1, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı vermekle yetkili Cumhuriyet savcılıklarını düzenlemiştir. Buna göre çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararını;

[34] Öztan, s. 313-314; Şen/Malbeği, s. 39, 43, 44; Açar, agm.

[35] Öztan, s. 314; Bahtiyar, s.163-164.

[36] Öztan, s. 314.

[37] Şen/Malbeği, s. 39; Bahtiyar, s. 164.

[38] Şen/Malbeği, s. 45.

- çekin bankaya ibraz edildiği yer Cumhuriyet savcısı,
- çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer Cumhuriyet savcısı,
- çek hesabı sahibinin veya talepte bulunanın yerleşim yeri Cumhuriyet savcısı verilebilir. Görüldüğü gibi talepte bulunana yetkili savcılığı belirleme bakımından dört seçenek tanınmıştır.

2) Talep Hakkı

ÇK m. 5/1 e göre süresi içinde ibraz edilen bir çek hakkında karşılıksızdır işlemi yapılmışsa, hamilin altı ay içinde talepte bulunması üzerine yetkili Cumhuriyet savcılığı tarafından çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilir. Buradan da anlaşılacağı üzere karşılıksız çek fiilinde talep hakkı, düzgün ciro silsilesiyle çeki elinde bulunduran ve çeki karşılıksızdır işlemi yaptıran meşru hamildir. Çek karşılıksızdır işlemi gördükten sonra yapılan ciroyla ancak alacak devredilebilir fakat talep hakkı devredilemez. Talep hakkının çeki karşılıksızdır işlemi yapıldığı tarihten itibaren altı aylık süre içerisinde kullanılması gerekir. Altı aylık süre hak düşürücü süre olup savcılık tarafından re'sen dikkate alınır^[39].

3) Kanun Yolu

5941 sayılı ÇK'nda 6273 sayılı kanunla yapılan değişiklikten sonra Cumhuriyet savcılığı tarafından uygulanacak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarına karşı gidilebilecek kanun yoluna ilişkin başvurular, 5326 sayılı Kabahatler Kanununa göre yapılır (m. 5/10). Kabahatler Kanunu (KK) m. 27 ila m. 31 arasında düzenlenen kanun yoluna ilişkin hükümlere göre, kanun yoluna gitmek isteyenler Cumhuriyet savcılığı tarafından verilen idari yaptırım kararının tebliğinden itibaren en geç on beş gün içerisinde Sulh Ceza mahkemesine başvuru yapabilirler^[40]. Kararın tebliğinden itibaren on beş günlük süre içerisinde kanun yoluna gidilmezse, Cumhuriyet savcısının verdiği karar kesinleşir (KK m. 27/1). İdari yaptırım kararına karşı bir mücbir sebep nedeniyle süresinde kanun yoluna gidilememişse mücbir sebebin ortadan kalktığı tarihten itibaren en geç yedi gün içinde sulh ceza mahkemesine başvurulabilir. Bu başvuru, kararın kesinleşmesini engellemez. Fakat başvuruyu inceleyen mahkeme kararın yerine getirilmesini durdurabilir (KK m. 27/2). Sulh ceza mahkemesine yapılacak başvuru, iki nüsha dilekçeyle idari yaptırıma maruz kalan kişi tarafından bizzat yapılabileceği gibi kanuni temsilci veya avukatı vasıtasıyla da yapılabilir (KK m. 27/3). Dilekçede, Cumhuriyet savcılığı tarafından verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarına ilişkin bilgiler ve

[39] Şen/Malbeği, s. 47, 50-52, 79; Bahtiyar, s. 163.

[40] Öztan, s. 313; Şen/Malbeği, s. 52-53; Can, s. 195-196; Açar, agm.

karara karşı ileri sürülen deliller açıkça gösterilir. Eğer mücbir sebebin varlığı nedeniyle gecikmiş bir başvuru yapılıyorsa dilekçede ayrıca, başvurunun süresinde yapılmasını engelleyen mücbir sebep ve mücbir sebebe ilişkin dayanaklar da gösterilir (KK m. 27/4).

Talebi inceleyen sulh ceza mahkemesi, savcılığın verdiği idari yaptırım uygulanmasına ilişkin kararının usul ve kanuna uygun olup olmaması durumlarına göre, yasaklama kararının kaldırılmasına veya başvurunun reddine karar verir (KK m. 28/8,a,b). Mahkemenin verdiği son karara, tebliğinden itibaren yedi gün içinde CMK'na göre itiraz edilebilir. İtirazı dosya üzerinden inceleyen mahkeme, itirazın kabulüne veya reddine karar vererek kararı taraflara tebliğ eder (KK m. 29).

Kanun yolu neticesinde mahkeme tarafından verilen karar, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararının hukuka uygun olmadığı yönündeyse, Cumhuriyet savcılığı idari yaptırım kararını kaldırır ve TCMB nezdinde gerekli bildirimleri yapar (ÇK m. 5/8; m. 6).

D. 5941 Sayılı Çek Kanunu'nda Düzenlenen Suçlar

5441 sayılı ÇK m. 5/1'de karşılıksız çekle ilgili idari yaptırımlar öngörmüş, Kanunda ayrıca bu idari yaptırımları destekleyecek şekilde ve çekin itibarının artırılması ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınmasına yönelik cezai hükümler de getirilmiştir^[41]. Aşağıda ÇK m. 7 ile düzenlenen suçlar ve unsurları incelenecektir.

- **ÇK m. 7/1** tacirin ticari işletmesiyle ilgili iş ve işlemlerinde, tacir olmayan kişinin çek defterini kullanarak çek düzenlemesi ve düzenletmesi fiili için altı aydan iki yıla kadar hapis cezası öngörmüştür. Bu suç kasten işlenebileceğinden tacire ait olmayan çekin ne şekilde elde edildiğinin ve çek düzenlendiğinin önemi yoktur. Suç tacirin, tacir olmayan kişinin çekini ticari faaliyetinde kullanmasıyla oluşur^[42].
- **ÇK m. 7/2** tacir olmayan bir kişiye, tacir kişiye verilmesi gereken çek defterini veren banka görevlisinin elli günden yüz elli güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılacağını düzenlemiştir. Failin suçu işleyebilmesi için öncelikle banka görevlisi olması ve başvuru sahiplerine çek defteri verme yetkisine sahip olması gerekir. Ayrıca banka görevlisi tacir olmadığını bildiği bir kişiye, tacir kişiye verilmesi gereken çek defterini vermesi gerekir. Suçun işlenmesi için çek hesabı açmak ve başvuru kabul etmek

[41] Şen/Malbeği, s. 59.

[42] Pulaşlı, s. 334; Şen/Malbeği, s. 59.

gibi hazırlık işlemleri yapmak gerektiğinden bu suç teşebbüse uygun ve kasten işlenebilen bir suçtur^[43].

- **ÇK m. 7/3**, ÇK m. 2/3'te düzenlenen yükümlülüklerle aykırı olarak bankaya gerçek dışı beyanda bulunan kişinin, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağını düzenlemiştir. Bu suç, fail bankaya bilerek ve isteyerek gerçeğe aykırı beyanda bulunabileceğinden kasten işlenebilecek bir suçtur^[44]. Ayrıca ÇK m. 7/3, çek başvurusunda bulunanlardan beyanname almadan veya beyanname almasına rağmen, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunan kişilere veya bu kişilerin yönetim organında görev yaptığı veya temsilcisi ya da imza yetkilisi olduğu tüzel kişilere çek defteri veren banka görevlilerinin, elli günden yüz elli güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağını düzenlemiştir. Suç işlenişi itibariyle hazırlık hareketlerini gerektirdiğinden teşebbüse uygun ve kasten işlenebilecek bir suçtur^[45].
- **ÇK m. 7/4** kısmen veya tamamen karşılığı bulunmayan bir çekle ilgili olarak, ibraz eden hamil talep etmesine rağmen, karşılıksızdır işlemi yapmayan banka görevlisinin, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağını düzenlemiştir. Bu suç banka görevlisinin çekin kısmen veya tamamen karşılıksız olduğunu bilmesine rağmen, kasten çeke karşılıksızdır işlemi yapmamasıyla oluşan bir suçtur^[46].
- **ÇK m. 7/5** karşılığı tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığı hesapta bulunmasına rağmen, hamile ödeme yapmayan ya da bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı ödemeyen banka görevlisinin, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağını düzenlemiştir. Bu fıkrada düzenlenen suç sadece banka görevlisi tarafından ve kasten işlenebilecek bir suçtur^[47].
- **ÇK m. 7/6** hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan bir kişinin, çek düzenlemesi halinde, işlediği fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Bu suç kasten işlenebilecek teşebbüse uygun olmayan bir suçtur^[48].
- **ÇK m. 7/7** hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan bir kişi adına bilerek ve isteyerek çek hesabı açan banka

[43] Şen/Malbeleş, s. 59-60; Pulaşlı, s. 334; Kırcı, s. 10.

[44] Pulaşlı, s. 334; Şen/Malbeleş, s. 60.

[45] Şen/Malbeleş, s. 60; Pulaşlı, s. 334.

[46] Öztan, s. 307; Şen/Malbeleş, s. 82-83.

[47] Şen/Malbeleş, s. 60-61.

[48] Pulaşlı, s. 334; Öztan, s. 312; Şen/Malbeleş, s. 61; Can, s. 195; Açar/Sandal s. 133.

görevlisinin, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağını düzenlemiştir. Bu fıkra düzenlenen suç sadece banka görevlisi tarafından ve kasten işlenebilecek bir suçtur^[49]. Suçun işlenmesi başvuru kabul etmek ve işlemleri başlatmak gibi hazırlık hareketlerini gerektirdiğinden teşebbüse uygundur.

- **ÇK m. 7/8** çek defteri basmaya veya bastırmaya kanunen yetkili kılınanlar dışında çek defteri basanların ve bastırılanların iki yıldan beş yıla kadar hapis ve bin beş yüz güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılacağı düzenlemiştir. Burada düzenlenen suç esasında bir tür sahtecilik suçudur ve kanunen yetkilendirilmemiş kişilerce kasten ve teşebbüse uygun olabilecek şekilde, sahte çek basılması ve bastırılması fiilini cezalandırmaktadır^[50].
- **ÇK m. 7/9** “*hamiline*” ibresi çek üzerinde açıkça basılmış çek kullanmadan, hamiline çek düzenleyen kişinin, bu şekilde düzenlediği her bir çekle yaprağı için, Cumhuriyet savcısı tarafından üç yüz Türk Lirasından üç bin Türk Lirasına kadar idari para cezası ile cezalandırılacağını düzenlemiştir. Bu fiil 6273 sayılı yasayla yapılan değişiklikten önce bir yıla kadar hapis cezası gerektiren bir suç olarak düzenlenmişti. Fakat ticari hayatta hamiline çek yazmak yaygın bir uygulama olduğundan çok fazla kişi hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılması, fiilin suç olmaktan çıkarılarak idari yaptırıma bağlanmasına neden olmuştur^[51].
- **ÇK m. 7/10**, ÇK m. 2'ye göre sağlanması ve saklanması gereken bilgi ve belgelere ilişkin hükmüne aykırı hareket eden veya çekin karşılıksız çıkması halinde hesap sahibinin banka kayıtlarındaki adreslerini, hamil tarafından istenmesine rağmen vermeyen bankaya, Cumhuriyet savcısı tarafından beş yüz Türk Lirasından beş bin Türk Lirasına kadar idari para cezası verileceği düzenlenmiştir^[52]. Bu fıkra düzenlenen fiil her ne kadar bir banka görevlisi tarafından işlenebilecek olsa da kanun koyucu idari yaptırımı bankaya uygulamayı tercih etmiştir.

[49] Öztan, s. 316; Şen/Malbeği, s. 62; Can, s. 195.

[50] Şen/Malbeği, s. 62.

[51] Pulaşlı, s. 333, 339; Şen/Malbeği, s. 62-63; Kırca, s. 11; Ağar/Sandal s. 132; Ayrıntılı değerlendirme için bkz. Gedik, Doğan: “*Hamiline Çek Defteri Yaprığını Kullanmadan Hamiline Çek Düzenleme Suçu*”, Terazi Hukuk Dergisi Mayıs 2011 S. 57, s. 20-27; Narbay, s. 80.

[52] Öztan, s. 316; Şen/Malbeği, s. 64.

II. 5941 SAYILI KANUNUN GETİRDİĞİ YENİLİKLER

3167 sayılı Kanun, 5941 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmış, 5941 sayılı ÇK ise 6273 sayılı kanunla büyük ölçüde değişikliğe uğramıştır. Bu durumda Anayasa m. 37/1 ve TCK m. 7 uyarınca zaman bakımından lehe olan hükümlerin uygulanması ve uygulamaya yansıyan diğer farklılıkların ortaya konabilmesi için^[53] 5941 sayılı ÇK ile getirilen yeniliklere kısaca değinmek gerekmiştir.

A. Bankanın Yükümlülükleri Çek Hesapları ve Defterleri Bakımından

5941 sayılı ÇK ile bankaların çek hesabı açarken isteyecekleri belgelerin kapsamı ve bu belgeleri saklama yükümlülüğü genişletilmiş, hesap sahibine bankaya adres bildirme yükümlülüğü, bankaya ise hamilin talebi halinde bu adresi verme yükümlülüğü getirilmiştir. Yeni ÇK ile tacir çeki, tacir olmayan kişi çeki ve hamiline çek gibi çek çeşitleri düzenlenmiş ve birbirinden ayırt edilmesi sağlanmıştır. Çek defteri almak isteyenlere çek düzenleme ve çek hesabı açma yasaklarının olup olmadığının anlaşılmasını kolaylaştıracak şekilde beyan yükümlülükleri getirilmiştir. Çek defterinin şeklinin TCMB tarafından belirleneceği ve emre yazılı çek ile hamiline yazılı çek arasındaki farkın anlaşılabilmesi için hamiline çekin maktu olarak basılacağı düzenlenmiştir. Bankanın ödemekle yükümlü olduğu tutardan beş yıl boyunca sorumlu olması nedeniyle çekin üzerine basıldığı tarih de eklenmiştir (m. 3/9)^[54].

B. Çekin İbrası, Ödenmesi, Karşılıksız Olduğunun Tespit edilmesi ve Gecikme Cezası Bakımından

Gerek 3167 sayılı Kanun gerekse 5941 sayılı Kanun çekin karşılığının bulunmaması halinde hamile bankanın sorumlu olacağı bir tutar ödeneceğini düzenlemiştir. Fakat 5941 sayılı Kanun 3167 sayılı Kanundan farklı olarak kısmen karşılığı bulunan çekler bakımından bankanın sorumlu olduğu tutarın çek tutarının karşılanamayan kısmıyla sınırlı olmak üzere hamile ödeneceğini düzenlemiştir (m. 3/2). 3167 sayılı Kanundan farklı olarak çekin bankaya ibrazından sonra, karşılıksızdır işlemi yapılması sırasında gerçek kişinin ya da tüzel kişinin temsilcisinin de ad-soyad yazarak çeki banka görevlisiyle birlikte imzalayacağı, hamilin imzalamaktan kaçınması halinde karşılıksızdır işlemi yapılmayacağı düzenlenmiştir (m. 3/4). Bir yenilik olarak banka, karşılığı bulunmasına rağmen çek tutarını veya ödemekle yükümlü olduğu miktarı

[53] Şen/Malbeği, s. 65.

[54] Öztan, s. 311; Pulaşlı, s. 333, 343-344; Şen/Malbeği, s. 66-68.

ödemeyi geciktirirse her geçen gün için binde üç gecikme cezası ödemeyeceği düzenlenmiştir (m. 3/7)^[55].

6102 sayılı TTK m. 795/1 çekin görüldüğünde ödeneceğini ve buna aykırı kayıtların yazılmamış sayılacağını m. 795/2'nin de düzenlenme günü olarak gösterilen günden önce bankaya ibraz edilen çekin ibraz günü ödeneceğini açıkça düzenlemiştir. Buna karşın ÇK m. 3/8, düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığı, TTK m. 795'e göre kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili olarak icrai takip yapılamayacağını, ileri düzenleme tarihli bir çekle ilgili icra takibi yapılabilmesi düzenleme tarihine göre bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması gerektiğini düzenlemiştir. TTK ile çelişki oluşturan bu durum ÇK Geçici m. 3/5 uyarınca, 31.12.2017 tarihine kadar devam edecektir^[56].

C. Bankaların Bildirim Yükümlülüğü Bakımından

ÇK m. 4/1 bankalara, hamiline çek defterinin bağlı bulunduğu hesap ve hesap sahipleriyle ilgili bilgilerin Gelir İdaresi Başkanlığı'na belirli dönemlerde elektronik olarak bildirilmesi yükümlülüğü getirmiştir. Aynı şekilde ÇK m. 4/3 bankaları özel olarak basılmış hamiline çek yaprağı kullanmadan hamiline çek düzenlediğini tespit ettikleri müşterilerini delilleriyle birlikte Cumhuriyet savcılığına ve Gelir İdaresi Başkanlığı'na bildirmekle yükümlü tutulmuşlardır. Fakat bankaların bu yükümlülüğü ne kadar süre içerisinde yerine getireceği düzenlenmediği gibi yükümlülüğe uymamaya da bir müeyyide bağlanmamıştır^[57].

Ticari faaliyetle doğrudan ilgisi olmayanları korumak ve ticari faaliyet kapsamında tacir olmayanların çeklerinin kullanılmasını engellemek amacıyla^[58] tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek üzere, tüzel kişinin gerçek kişi ortakları, ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler ile tüzel kişinin yönetim organında görev alan veya temsilcisi sıfatını taşıyan gerçek kişiler adına açılmış olan çek hesaplarının tacir tüzel kişiye ait kabul edileceği düzenlenmiştir. Bankalar bahse konu ilişkinin varlığına dair emarelere rastlamaları halinde, durumu Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmekle yükümlüdürler (m. 4/2).

[55] Şen/Malbeği, s. 69.

[56] Pulaşlı, s. 333; Şen/Malbeği, s. 69-70.

[57] Pulaşlı, s. 355.

[58] Şen/Malbeği, s. 70-71.

D. Karşılıksız Çek Fiilinin Sorumlusunun Tayini Bakımından

ÇK'nda 6273 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik, karşılıksız çek fiili nedeniyle ortaya çıkan ceza sorumluluğunu ortadan kaldırarak idari yaptırım sorumluluğuna dönüştürmüştür. 5941 sayılı ÇK, karşılıksız çek fiilinin sorumlusunu tespit için düzenlendiği ana değil, ibraz edildiği ana öncelik vererek, 3167 sayılı Kanundan farklı olarak çeki düzenleyen ve imzalayanın değil, çek hesabı sahibinin ve çekin karşılığını hesapta bulundurmamanın sorumluluğunu benimsemiştir^[59]. Bu değişiklik ileri tarihli çek uygulamasının ÇK'nda kabul görmesinin, karşılıksız çek fiilinin unsurlarına olan yansımadır.

6273 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce cezai sorumluluk, tüzel kişilerin mali sorumlularını araştırılması ile tespit edilen bir gerçek kişiye ait olmasına rağmen, fiilin cezai sorumluluk gerektiren bir suç olmaktan çıkarılması nedeniyle, artık tüzel kişilik hakkında da doğrudan idari yaptırım uygulanmasının yolu açılmıştır^[60].

Gerçek kişi olan çek hesabı sahipleri, çek düzenlemek üzere başka bir kişiyi temsilci veya vekil tayin edemezler. Bu kurala aykırı olarak temsilci veya vekil sıfatıyla düzenlenen çeklerden dolayı doğacak hukuki ve idari yaptırım sorumluluğu çek hesabı sahibine ait olacaktır (m. 5/3).

E. Yasakların Kaldırılması Bakımından

3167 Sayılı Kanun ceza davasının düşmesi ve hükmün ortadan kalmasına ilişkin şartları düzertken, 5941 sayılı ÇK'nda 6273 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle fiilin ve yaptırımın niteliği değiştiğinden, kanunda çek düzenleme ve çek açma yasağının kaldırılması düzenlenmiştir. ÇK m. 6/1, karşılıksız kalan çek bedeli, düzenleme tarihinden itibaren tarihinden 3095 sayılı Kanuna göre ticari işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden işleyecek faizi ile birlikte tamamen ödendiğinde, Cumhuriyet savcısının çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağını kaldıracığı düzenlenmiştir. Cumhuriyet savcısının kararı, TCMB'na göre bildirilir ve ilân olunur. Ayrıca ÇK m. 6/3'e göre, idari yaptırım niteliğindeki çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına ilişkin kayıt, her halükarda girildiği tarihten itibaren on yıl geçmesiyle TCMB tarafından karşılığının faiziyle birlikte ödenip ödenmediğine bakılmaksızın kendiliğinden silinir ve bu işlem ilân olunur. 3167 sayılı kanunda düzenlenen çek tazminatı 5941 sayılı ÇK'da düzenlenmeyerek kaldırılmıştır. Fakat bu tazminat TTK m. 783/3'te "*Muhataf nezdinde karşılığı kısmen veya tamamen bulunmayan bir çek düzenleyen kişi, çekin karşılıksız kalan bedelinin yüzde onunu ödemekle yükümlü olduktan başka,*

[59] Öztan, s. 312; Şen/Malbeği, s. 73, 77.

[60] Öztan, s. 312; Şen/Malbeği, s. 32, 34, 78.

hamilin bu yüzden uğradığı zararı da tazmin eder” şeklinde bir “*medeni ceza*” olarak düzenleme bulmuştur^[61].

III. ÇEKTE SAHTECİLİK VE TAHRİFAT SUÇLARI VE CEZAİ YAPTIRIMLARI

A. Çekte Sahtecilik

Sahte çek ile kastedilen bir çek üzerindeki imza veya beyanların sahte olmasıdır. Örneğin bir çekte düzenleyen veya cirantaların imzalarının taklit edilerek atılması halinde çekte imza sahteciliği yapılmış olur. Yine çalıntı bir çekin doldurularak imzalanması halinde çekin tamamı bakımında sahtecilik yapılmış olur^[62]. Sahtecilik eylemine giden süreçte çekin çalınması hırsızlık (TCK m. 141 vd.), çeki sahte beyan veya düzenleyen veya cirantanın imzasını taklit ederek imzalamak suretiyle resmi evrakta sahtecilik (TCK m. 201; m. 204), sahtecilik yapılmış çeki kullanarak başkalarını aldatmak ve haksız menfaat temin etmek suretiyle de dolandırıcılık (TCK m. 157 vd.; m. 121) suçları işlenmiş olur^[63].

B. Çekte Tahrifat

Tahrif edilmiş çek, düzenleyen elinden çıkmış gerçek çek unsurlarının, imza veya beyanlar bakımından herhangi bir şekilde değiştirildiği çektir. Çekin tahrif edilmesiyle, düzenleyen beyanları ile tahrifattan sonraki görünüm arasında fark ortaya çıkar. Çekte tahrifata gösterilebilecek en yaygın örnekler, çekin düzenleme tarihinde ve çekin tutarında yapılan değişikliklerdir^[64]. Çekte sahtecilik gibi çekte tahrifat da tamamlanan eylemlere göre başta resmi evrakta sahtecilik (TCK m. 201; m. 204) olmak üzere diğer birçok suçla birlikte değerlendirilebilir^[65].

[61] Öztan, s. 314-315; Pulaşlı, s. 335; Şen/Malbeği, s. 39, 43, 44, 81, 82.

[62] Pulaşlı, s. 311; Keskin, s. 122; Can, s. 155; Çekte yapılabilecek sahtecilik türleri için bkz. Aydın, Sema: “*Sahte ve Tahrif Edilmiş Çekin Ödenmesinden Doğan Sorumluluk*” Kazancı HEBB (www.kazanci.com, erişim: 20.12.2012).

[63] Öztan, s. 311.

[64] Pulaşlı, s. 311; Can, s. 155; Çekte yapılabilecek tahrifat türleri için bkz. Aydın, agm.

[65] Bkz. Öztan, s. 311.

SONUÇ

Karşılıksız çek ekonomik hayat geliştikçe her geçen gün etkisini artıran bir sorun olmaya devam etmektedir. Kanun koyucunun değişik zamanlarda gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak getirdiği cezai düzenlemelerin özellikle kriz dönemlerinde yaşanan toplu çöküş sırasında hiçbir caydırıcılığının kalmadığı yaşanarak görülmüştür. Sorunun borcuna sadık olup olmama eğilimi ve ticaret yapmayı bilip bilmemekle doğrudan ilgisi vardır. Borcuna sadık olmayanların ve ticarete başarısız olanların sayısal çokluğu, zamanla bu kesimin sesini “mağdur” olarak duyurabilmesini sağlamış, ortaya çıkan bu durum alacaklıların öngöremedikleri ve fakat mağdurları “sevindiren” düzenlemelerin yapılmasını hızlandırmıştır.

Olması gereken hukuk bakımından değerlendirildiğinde karşılıksız çek düzenlemenin ceza hukuku kapsamından çıkarılmasında bir sakınca görülmemektedir. Ancak bu durum sorunun esas kaynağı görmezden gelindiği sürece vicdanları rahatsız edecektir. Karşılıksız çek sorununun kronikleşmesine “ileri tarihli çek” uygulaması neden olmuştur. İleri tarihli çek, çok miktarda çek defteri olarak vurgun yapmak isteyenlere ihtiyaçları olan zamanı sağladığı gibi, düşe kalka bıçak sırtında ticaret yapanların da öteledikleri borçları nedeniyle küçük bir dalgalanmada hesaplarını şaşırmasına neden olmaktadır. Çek, ülkemizde gerçek fonksiyonu olan ödeme aracı fonksiyonundan fiilen uzaklaşmış, kanun koyucunun günü kurtaran düzenlemeleri, düzensizliği meşrulaştırmış, böylece karşılıksız çek sorununun esas kaynağı uzun süre görmezden gelinmiştir. Bu şartlar altında önlem adı altında yapılacak düzenlemeler hiçbir kesimi memnun etmeyecektir. İleri tarihli çek uygulaması “gerçek manada” kalkmadan ne idari ne de cezai yaptırımlardan beklenen fayda sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Ağar, Serkan: "Karşılıksız Çek suç Olmaktan Çıkarılıyor!"; (www.yaklasim.com, erişim: 15.12.2012).
- Ağar, Serkan/Sandal, A. Evrim: Türk Ceza Kanunu ve 5941 Sayılı Çek Kanunu Kapsamında Karşılıksız Çek Suçu ve Uygulaması, Ankara 2010.
- Alışkan, Murat: "Çek Kanunu Kapsamındaki Çek"; Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi 2009 Kasım, Aralık S. 63, 64, s. 7-38.
- Avcı, Mustafa: "Borç İçin Hapis Yasağı" Çetin Özek Armağanı, İstanbul 2004, s. 105 vd.
- Aydın, Sema: "Sahte ve Tahrif Edilmiş Çekin Ödenmesinden Doğan Sorumluluk" KHEBB (www.kazanci.com, erişim: 20.12.2012).
- Bahtiyar, Mehmet: Kıymetli Evrak Hukuku, 9. B. İstanbul 2012.
- Başbüyük, İsa: "Karşılıksız Çekte Hapis Cezasının Kaldırılması Üzerine Bir Değerlendirme"; ABD, 2012/2, s. 305-319.
- Bilgen, Mahmut: Uygulamada Kambiyo Senetleri (Poliçe, Bono, Çek), Ankara 2010.
- Can, Mertol: Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı), 2. B. Ankara 2012.
- Donanıç, Hayri: "Karşılıksız Çekte Hapis Cezası Anayasaya Aykırıdır"; Legal Hukuk Dergisi Kasım 2003 S. 11, s. 2737-2743.
- Domaniç, Hayri: "Ödenmeyen Çekleri Düzenleyenlere 1-5 Yıl Hapis Cezası ile Çek Bedeli Kadar Ağır Para Cezası Öngören Yeni Kanun Tarihte ve Dünyada Benzeri Bulunmayan Bir Soygun ve Tefecilik Aracıdır"; Manisa Barosu Dergisi, 2002, S. 83. s. 9-44.
- Donay, Süheyl: "Yeni Çek Kanunu Hakkında Görüşler"; Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi 2010 Mart-Nisan S. 67, 68, s. 172-194.
- Gedik, Doğan: "Hamiline Çek Defteri Yaprığını Kullanmadan Hamiline Çek Düzenleme Suçu"; Terazi Hukuk Dergisi Mayıs 2011 Sayı-57.
- Günay, Meryem/Günay, Mehmet: "5941 Sayılı Çek Kanununa Göre Karşılıksız Çek Düzenleme Suçu" Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2010 S. 2, s. 323-346.
- Helvacı, Mehmet: "Çek Kanunu Tasarısı'nın Genel Olarak Değerlendirilmesi"; Prof. Dr. Reha Poroy'un Anısına Armağan, Ankara 2009, s. 229-251.
- Kahyaoğlu, Emin Cem: "5941 Sayılı Çek Kanunu İle İlgili Bazı Tesbitler"; Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi 2010 Mart, Nisan S. 67, 68, s. 140-148.
- Kayanççek, Murat: "5941 Sayılı Çek Kanunu'na İlişkin Eleştiriler ve Değişiklik Önerileri (Uygulama ve Doktrin)"; Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 1, Yıl: 3, S. 8, s. 261-292.
- Kendigelen, Abuzer: Çek Hukuku, 4. B. İstanbul 2007.
- Keskin, Sanem Ülkü: Karşılıksız Çekten kaynaklanan Hukuki ve Cezai Sorumluluklar, Ankara 2011.
- Keskin-Kiziroğlu, Serap: "5941 Sayılı Çek Kanunu'na Göre Karşılıksız Çek Suçu" Kazancı KHEBB (www.kazanci.com, erişim: 20.12.2012).

Kırca, İsmail: 5941 Sayılı Çek Kanunu (Konferans 22 Ocak 2010), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2010.

Narbay, Şafak: "5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi", Terazi Hukuk Dergisi Mart 2010 S. 43, s. 65-97.

Pulaşlı, Hasan: Kıymetli evrak Hukukunun Esasları, 3. B. Ankara 2013.

Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 16. B. İstanbul 2005.

Şen, Ersan/Malbeleği, Erkam: Son Değişiklikler Işığında Yeni Çek Kanunu'nda Karşılıksız Çek, 3. B. Ankara 2012

Soyer-Güleç, Sesim: Borç İçin Hapis Yasağı ve Karşılıksız Çek Suçu, 2. B. Ankara 2011.

Özbek, Veli Özer: "Karşılıksız İşlemi Yapılmasına Sebepiyet Verme Suçu (5941 Sayılı Çek Kanunu M.5/1-3) ve Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı (5941 Sayılı Çek Kanunu m.5/4-10)" Ceza Hukuku Dergisi Yıl-5 S. 14 12/2010, s. 7-28.

Öztan, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2012

KISALTMALAR

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
agm.	: adı geçen makale
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
B.	: Bası
C.	: Cilt
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇK	: Çek Kanunu
KK	: Kabahatler Kanunu
KHEBB	: Kazancı Hukuk Eserleri Bilgi Bankası
m.	: madde
RG.	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı

